

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію
Слабка Володимира Миколайовича**

**«Теорія і методика формування проектно-технологічної культури
майбутніх учителів технологій», представлену на здобуття наукового
ступеню доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.02 – теорія і методика навчання технологій**

Глибинні зміни в історико-культурному і соціально-економічному житті в Україні та світі, поява нових цінностей в освіті, нові запити суспільства на фахово підготовленого педагога – все це ставить перед вищою педагогічною освітою завдання зосередженості на розв'язанні проблеми оновлення освітніх парадигм, вибору оптимальних технологій підготовки педагогічних кадрів. Освіта покликана забезпечити молодій людині такий фундаментальний фон, базу і підготовку, які дають їй змогу легко і швидко опанувати необхідний набір спеціальних професійних навичок та знань, озброюють загальними інтелектуальними інструментами, що дозволяють швидко набутти необхідний досвід і легко адаптуватися до змінних вимог трудового, професійного та суспільного життя.

Стратегія сучасної державної політики щодо фахової підготовки майбутніх учителів технологій полягає у створенні умов для розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися впродовж усього життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти. Останній аспект є на сучасному етапі особливо актуальним, причому важливою його складовою слід вважати виокремлення й вирішення проблем фахової підготовки сучасного вчителя в контексті євроінтеграції. Болонський процес базується на принципах добровільності, полісуб'єктності, варіативності, гнучкості, відкритості, поступовості. Сутність його – не зміна базових основ національних систем освіти, а їх узгодження, взаєморозуміння, формування нової системи цінностей, правил, норм і механізмів дотичного, співрозмірного, толерантного розвитку освіти в європейському просторі.

З огляду на це, безперечно, актуальною є тема дисертаційного дослідження В. М. Слабка, в якому розглядається проблема формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій.

Підготовка вчителів технологій до проектно-технологічної діяльності, наповнення її фахово зорієнтованим змістом сьогодні ще недостатньо досліджена, потребує серйозного наукового аналізу, оскільки не відповідає перспективним вимогам і потребує концептуального упорядкування на ґрунті інтегративності з урахуванням онтологічного, гносеологічного, аксіологічного, системного, діяльнісного, синергетичного, акмеологічного та гуманітарно-технологічного підходів. Така багатовекторність у ставленні до аналізу існуючих концепцій проектно-технологічної освіти у поєднанні із власною спробою філософського узагальнення досліджуваного явища заслуговує на підтримку.

Аналіз дисертаційної роботи та автореферату дає підстави стверджувати, що її автор доклав значних зусиль до розв'язання поставленої проблеми: за темою дисертаційного дослідження опубліковано 46 наукових і науково-методичних праць, зокрема. дві одноосібні монографії та одна монографія, написана у співавторстві, програми та методичні рекомендації, 20 статей у фахових виданнях, опрацьовано велику кількість наукових джерел.

Ставлячи за мету дисертаційного дослідження наукове обґрунтування та розробку теорії та методики формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій, автор успішно досягає відповідного результату через вирішення поставлених у дослідженні завдань. Особливо слід відмітити чіткість побудови наукового апарату, логічність та послідовність викладу матеріалу. Це позитивно характеризує науковий стиль мислення дисертанта і дає вичерпні уявлення про ракурс дослідження, його концептуальні позиції.

Осягнення буття людства як космопланетарної спільноти знаходиться у напрямку аналізу її „світів”, дослідження проявів феномену людини у кожному з них. Важливою ланкою у побудові наукової картини світу майбутнього вчителя технологій на сучасному етапі розвитку наукового знання стає дослідження соціокультурного вектору як однієї із форм існування третьої природи, а також розробка принципово іншої методології його дослідження, що конструктивно синтезує у собі доробок різних філософських течій і підходів. Його особливість полягає у здійсненні переходу від ідеологічного відображення соціокультурного життя людини до філософського осягнення цього явища. В цьому вбачаємо теоретичне значення дослідження.

У першому розділі дисертаційного дослідження ***“Історико-теоретичні засади формування проектно-технологічної культури”*** автором переконливо доводиться, що модернізація фахової підготовки майбутніх

учителів технологій в державі сьогодні є об'єктивною необхідністю. Адже на початку XXI століття фахова підготовка вчителя розглядається в цивілізованому суспільстві не лише як інституція задоволення фахових потреб особистості, але й як соціальна і духовна необхідність. Тому фахова підготовка сучасного вчителя технологій в Україні насамперед зорієнтована на задоволення освітніх потреб особистості, плекання національних педагогічних традицій і примноження педагогічного досвіду, відтворення інтелектуального духовного потенціалу нації, забезпечення ринку праці висококваліфікованими фахівцями. Під цим кутом зору подальший розвиток педагогічної освіти має бути зорієнтований на переростання кількісних показників у якісні. Це передбачає, по-перше, виховання справжнього громадянина України, для якого потреба здобуття фундаментальних знань та підвищення загальноосвітнього і фахового рівня асоціюється зі зміцненням власної держави. У цьому контексті гостро постає проблема поєднання національного характеру освіти з глобалізацією навчально-наукових зв'язків. Йдеться знову ж таки про те, щоб формувати не лише носія знань, але й творчу особистість, здатну використовувати набуті знання для конкурентоспроможної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя, і педагогічній зокрема, тобто для інноваційного розвитку суспільства.

По-друге, фахова підготовка сучасного вчителя технологій має підпорядковуватися законам ринкової економіки, орієнтуватися не лише на ринкові спеціальності, але й наповнити зміст педагогічної освіти новітніми матеріалами, запровадити сучасні технології навчання з високим рівнем технологізації навчального процесу, вийти на творчі, ділові зв'язки із загальноосвітньою школою як основним замовником на фахівця.

По-третє, фахову підготовку сучасного вчителя технологій варто розглядати в контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, насамперед європейських. Зокрема, необхідно узгодити законодавчу і нормативно-правову базу освіти в Україні зі світовими вимогами та визначити ідеологію реформування педагогічної освітньої галузі, яка обстоює демократичні права особистості.

Другий розділ дисертаційного дослідження ***“Концептуальні аспекти формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій”*** присвячений методологічному аналізу фахової підготовки майбутнього вчителя технологій. Варто зазначити, що в традиційній фаховій підготовці вчителя технологій домінує предметне спрямування; переважає репродуктивно-масовий принцип навчання, що не створює умов для

самореалізації особистості майбутнього вчителя; програми спеціальних дисциплін перевантажені фактичним матеріалом, проте різноманітність напрямів проектно-технологічної діяльності не враховується; вузька спеціалізація призводить до часткових розрізнених знань, відчужених від реальних вимог фахової діяльності. В дисертаційному дослідженні В.М.Слабка зроблена спроба уникнути вищевказаних недоліків.

Дисертантом обґрунтовано специфіку проектно-технологічної діяльності вчителя технологій, визначені функції означеної діяльності, які системно охоплюють процес формування проектно-технологічної культури студентів. Розроблена в дисертації педагогічна організація даного процесу обумовлює зміст проектно-технологічної підготовки майбутніх учителів технологій, вказує шляхи активізації творчої самореалізації студентів.

На позитивну оцінку заслуговує те, що автор у своїх теоретичних розвідках спирається на досягнення суміжних галузей знань. Це дає підстави В.М.Слабку досить глибоко розкрити змістову і процесуальну сторону фахової підготовки майбутнього вчителя технологій.

У третьому розділі дисертації ***“Розробка методичної системи формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій”*** висвітлюються методичні засади проектно-технологічної підготовки майбутніх учителів технологій. Процес фахової підготовки вчителя технологій орієнтується на формування освіченої, різнобічно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, фахової мобільності й швидкої адаптації до змін в соціально-культурній сфері, системі управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

Так, автор зазначає, що зміст проектно-технологічної підготовки студентів визначається освітньо-професійними програмами, в яких відображено змістово-реалізаційні аспекти освітньо-кваліфікаційних характеристик, визначено нормативний зміст навчання, встановлено вимоги до цього змісту, обсягу та рівня освітньої та фахової підготовки студентів відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певної спеціальності. Вони використовуються при розробці та коригуванні відповідних навчальних планів і програм навчальних дисциплін, розробці засобів діагностики рівня освітньо-професійної підготовки фахівців, визначенні змісту навчання як бази для опанування відповідними спеціальностями та кваліфікаціями.

Актуальним напрямом розробки змісту проектно-технологічної підготовки майбутнього вчителя технологій, запропонованим автором дисертації, є впровадження в навчальний процес педагогічних ВНЗ ідей

системності та інтегративності. Інтеграція здійснюється як по горизонталі (змістове об'єднання, міжпредметний зв'язок окремих дисциплін), так і по вертикалі (введення наскрізних факторів, що забезпечують міжпредметну та метапредметну інтеграцію навколо фахової сутності значень та цінностей).

Серед особливостей формування проектно-технологічної культури студентів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів технологій автором вказуються педагогічна практика, організована у місцях майбутньої роботи фахівців, індивідуально-диференційований підхід й поетапне збільшення частини продуктивного компонента в методичній діяльності студентів; науково-дослідну роботу, яка проходить наскрізним вектором через усю теоретичну і практичну підготовку і реалізовується при написанні курсових, магістерських робіт та різноманітних проектів під час вивчення дисципліни; самостійна робота студентів з урахуванням її креативної центрації, рейтингова система контролю та оцінювання результатів навчальної діяльності, професіоналізацію виховних впливів позааудиторної роботи.

Говорячи про тенденції в фаховій підготовці вчителя технологій, дисертант підкреслює особливе місце питання про стратегію підготовки майбутніх фахівців в умовах мультикультурного освітнього простору. На жаль, сучасні державні стандарти жодної зі спеціальностей не містять у собі дисциплін, які визначають основи взаємовідносин у мультикультурному освітньому просторі. У зв'язку з цим автор пропонує передбачити зміни в навчальних планах вищих педагогічних навчальних закладів, які готують майбутніх учителів технологій до роботи з дітьми та молоддю, працювати над створенням у ВНЗ полікультурного інноваційно-освітнього середовища, а також більш повно використовувати можливості позааудиторної та виховної роботи у ВНЗ. Очевидно, що без збереження національної ідентичності проблематичним стає цілісність і незалежність національної держави; з іншого боку, без урахування глобалістичних тенденцій інформаційного суспільства виникає загроза ізоляції національного інформаційного простору і витіснення його на периферію соціально-політичного та економічного життя сучасного світу. При цьому, сутність глобальної освіти, як стверджується, полягає в плеканні вільної, творчої особистості, готової до відстоювання своїх переконань, але водночас толерантної до поглядів інших, здатної до конструктивного вирішення конфліктів, особистості, яка розуміє і цінує специфіку різних культур і те спільне, що їх об'єднує з рідною культурою, сприймає цілісність світу, усвідомлює особисту причетність до локального,

національного і світового соціуму.

Досить ретельно автором сплановано і реалізовано експериментальну частину дослідження, розкриту у четвертому розділі дисертації ***“Експериментальна перевірка методичної системи формування проектно-технологічної культури майбутнього вчителя технологій”***.

Добре враження справляє надана в роботі педагогічна діагностика. У відповідності до поставленої мети та визначених завдань автором визначено критерії дослідження стану сформованості проектно-технологічної культури студентів; розроблено методiku діагностики; визначено змістові особливості рівнів сформованості означеної культури. Сукупність визначених критеріїв, показників і рівнів дали змогу дисертанту визначити стратегію та вихідні положення дослідно-експериментальної роботи. Одержані результати констатувального експерименту природно вписуються в теоретичні викладки автора, ілюстровані яскравими прикладами виконання творчих завдань і вдалим коментарями до них, що розкривають значення окремих компонентів проектно-технологічної підготовки студентів. Характеристики високого рівня сформованості проектно-технологічної культури студентів стали орієнтовною основою змістових напрямів експериментальної моделі методичної системи процесу формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій. Проведена В.М.Слабком експертиза, перевірка вірогідності наслідків експериментального дослідження та їхнє впровадження в навчально-виховний процес обумовлюють практичну значущість дисертації. Експериментальна робота виявило позитивну динаміку формувальних впливів і підтвердила ефективність запропонованої методичної система процесу формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій. Загальні висновки дисертаційного дослідження достовірні й пройшли переконливу експериментальну апробацію.

Дисертаційна робота В. М. Слабка є змістовною педагогічною працею, здатною служити методологічною основою для подальших досліджень різних аспектів проблематики процесу формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій та підґрунтям для поглиблених прикладних розвідок у пошуку напрямів і шляхів забезпечення фахової підготовки майбутніх вчителів до проектно-технологічної діяльності.

Доречно відзначити ґрунтовність та комплексність рекомендацій, які пропонуються автором для застосування у процесі вирішення нагальних проблем українського суспільства з оглядом на перспективи його розвитку, їх обґрунтованість за допомогою значного статистичного матеріалу,

представленого дисертантом.

Разом з тим, поряд із вищезгаданими надбаннями в роботі В. М. Слабка, як у будь-якому новому науковому дослідженні складної та багатоаспектної проблеми, містяться положення, які потребують більш повного висвітлення:

Так, *по-перше*, водночас зі схваленням широкого спектру проведеного автором теоретичного аналізу проблеми формування проектно-технологічної культури студентів педагогічних університетів, підкреслимо, що намагаючись визначити методологічну базу дослідження, автор залучає велику кількість теоретичного матеріалу. Це призводить до певної термінологічної перевантаженості дисертації. Водночас виникає питання, чому автор, користуючись концепцією філософського плюралізму, акцентує увагу лише на ідеях діалектики, збагачених нині ідеями синергетики, залишаючи інші напрями світової філософської думки без коментарів, не звертаючи, наприклад, уваги на ідеї представників екзистенціалізму.

По-друге, автору варто було б збагатити методологічну базу дисертаційного дослідження зверненням до екзистенційно-рефлексивної стратегії формування проектно-технологічної культури майбутнього вчителя. Екзистенційно-рефлексивна стратегія освітнього процесу передбачає педагогічну установку на ціннісний аспект творчої взаємодії викладача і студента, духовне сходження на основі розширення та поглиблення емоційно-психологічного контакту між його суб'єктами, поваги до «самості» та екзистенції «Іншого».

По-третє, на нашу думку, необхідно більш ґрунтовно проаналізувати професійно значущі якості студентів педагогічного вузу, важливі для формування проектно-технологічної культури майбутнього вчителя технологій.

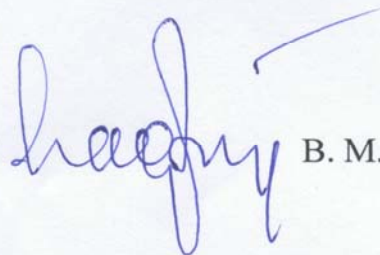
По-четверте, звертаючись у ході дослідження до таких категорій, як "соціум", "мультикультурний освітній простір" та деяких інших, автор вказує на багатовимірність цих понять й слушно наводить суперечливість у визначеннях, але не формулює власного їх сприйняття. Бажано було б зазначити який саме сенс автор вкладає в ці поняття у ході методологічного аналізу.

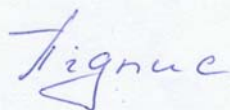
По-п'яте, розглядаючи етапи формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій, доцільно було б зупинитися на особливостях цього процесу на етапах підготовки бакалавра та магістра.

Наведені в дисертаційному дослідженні висновки про сутність, зміст, детермінанти процесу формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій слугують підставою для подальшого наукового дослідження у цій галузі. Слід також констатувати ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації.

З урахуванням всього викладеного вище варто зазначити, що докторська дисертація **“Теорія і методика формування проектно-технологічної культури майбутніх учителів технологій”** повною мірою відповідає вимогам “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 щодо докторських дисертацій, а її автор, Слабко Володимир Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 — теорія і методика навчання технологій.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук,
професор, академік НАПН України

 В. М. МАДЗИГОН

Начальник відділу
кадрів

 Мадзгон В. М. засвідчую:
 ВІДДІЛ
КАДРІВ